

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора економічних наук, професора
МЕЛЬНИКА Степана Івановича
на дисертацію ЩАДИЛА МАКСИМА ІГОРОВИЧА
«БЕЗПЕКОВИЙ МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 073 «Менеджмент»**

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. В сучасних умовах розвитку динамічність зовнішнього середовища має суттєвий вплив на діяльність суб'єктів господарювання. Ігнорування нових викликів, ризиків, загроз та змін внаслідок такої динамічності, може мати негативний вплив для підприємств на рівень стабільності показників діяльності й стійкості як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Конкурентні переваги для таких відкритих соціально-економічних систем як підприємства – це особливий вид інструменту досягнення високих позицій на ринку і одночасно це фактор впливу на створення безпечних умов функціонування для цього. Пандемія COVID-19 і події 24 лютого 2022 року, які тривають і по сьогоднішній день суттєво вплинули на активізацію пошуку нових безпекових механізмів підвищення рівня конкурентоспроможності для усіх підприємств України. Сьогоднішні тенденції та висока конкуренція на зовнішньому ринку на який змушені переходити більшість підприємств нашої країни, вимагає від їх керівництва переглянути свій підхід до підвищення рівня конкурентоспроможності та використовувати безпекові аспекти при цьому.

Робота Щадила М. І. є важливим кроком в науковому обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розроблені практичних рекомендацій щодо формування безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства. Отже, дисертація є актуальною і має суттєве наукове значення.

Дисертаційна робота виконано згідно з планами наукових досліджень Львівського державного університету внутрішніх справ «Економічна безпека соціально-економічних систем: проблеми теорії та практики» (номер державної реєстрації 0121U112498).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи. Завдяки детальному аналізу

змістових аспектів дисертаційної роботи Щадилі М. І. на тему «Безпековий механізм підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства» та наукових праць здобувача, можна зробити висновок про те, що викладені наукові положення й обґрунтовані рекомендації характеризується високим рівнем достовірності та науковості. Викладені дисертантом положення і представлені висновки належним чином обґрунтовані. Слід зауважити, що здобувач продемонстрував високий науковий рівень в представлених результатах свого дисертаційного дослідження, що було досягнуто внаслідок проведенню аналізу основних наукових і практичних праць за проблематикою підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства та робіт пов'язаних із забезпеченням належного рівня безпеки. Дисертант чітко обґрунтував усі методи, які при цьому застосував. Позитивним є використання не лише загальнонаукових, але й спеціальних методів, які уможливили досягнення поставленої мети і завдань. Наукові положення викладені в роботі були належним чином представлені на конференціях різного рівня, що лише посилює ступінь обґрунтованості.

Таким чином, вважаю, що отримані здобувачем результати містять елементи наукової новизни, які уможливають подальше удосконалення існуючих і розроблення нових теоретико-методичних положень та прикладних аспектів вирішення питань безпекового аспекту підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства.

Науковий рівень дисертації та наукових публікацій здобувача. Дисертація виконана українською мовою та оформлена відповідно до встановлених вимог Міністерства освіти і науки України. Обсяг та зміст основного тексту відповідає міждисциплінарній освітньо-науковій програмі «Економічна безпека соціально-економічних систем». Науковий стиль викладу матеріалу, його логічна структура, обґрунтування положень та висновків підтверджують високий рівень рецензованої наукової праці.

У першому розділі «Теоретичні та методичні засади безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства» здійснено критичний аналіз сутності поняття конкурентоспроможність. Визначено основні етапи розвитку конкуренції, обґрунтовано основні етапи розвитку маркетингу як основної системи введення конкуренції на ринку в Україні, встановлено й охарактеризовано основні властивості конкурентних переваг підприємства, представлено внаслідок формування, модель сутнісних елементів

поняття «конкурентоспроможність», обґрунтовано теоретичну модель підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства із застосуванням безпекового механізму.

У другому розділу «Аналітичне підґрунтя формування безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства» сформовано діаграму проблемних сполучень, внаслідок аналізу стану діяльності промислових підприємств України. Формування моделі оцінювання рівня конкурентоспроможності промислового підприємства сприяло здійсненню розрахунку інтегрального показника оцінки рівня конкурентоспроможності для окремо взятих промислових підприємств України. Представлено декомпозицію постпандемічного та поствоєнного середовища функціонування промислових підприємств України, обґрунтовано формування моделі аналізу безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності для промислових підприємств України.

У третьому розділі «Підходи до удосконалення безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства» доведено важливість ресурсного забезпечення безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності промислових підприємств та запропоновано зведену матрицю оцінки варіантів ресурсного забезпечення процесу реалізації безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства. Одним з основних результатів став сформований безпековий механізм протидії загрозам підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства в умовах воєнного стану.

В межах усіх розділів і підрозділів дисертації Щадила М. І. простежується логічно послідовне та обґрунтоване виконання поставленого теоретико-практичного завдання. Відтак, вважаю, що дисертаційна робота являє собою завершеною науково-дослідницькою працею, яка характеризується цілісністю й науковим стилістичним наповненням.

Основні наукові положення, висновки й результати дослідження здобувача представлено в опублікованих 13 наукових працях: 5 публікацій – у наукових фахових виданнях України, 1 публікація – у виданні за кордоном, 7 тез доповідей за результатами участі у конференціях. Загальний обсяг публікацій становить 3,97 др. арк., з яких особисто здобувачеві належить 3,58 др. арк.

Анотація відповідає змісту дисертації. У розділах дисертації вичерпно і повно викладено зміст власних досліджень Щадила М. І., а також зроблено посилання на всі наукові праці здобувача, які наведені в анотації. Список цих праць також викладено у списку використаних джерел та в Додатку М.

Наукова обґрунтованість та новизна представлених результатів проведених досліджень. Дисертація містить нові науково обґрунтовані результати досліджень, які виконують конкретне наукове завдання. Серед суттєвих положень та напрацювань, які вирізняються оригінальністю та новизною, доцільно виділити наступні:

1) розвиток теоретичного базису предметної площини дослідження безпекового механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства:

– семантичне уточнення змістового навантаження таких базових понять як «конкуренція», «конкурентні переваги» (п.р. 1.1);

– комплексне обґрунтування й характеристика сутнісних елементів поняття «конкурентоспроможність», яке забезпечує необхідну основу для провадження безпекової діяльності (ст. 36–37).

2) вдосконалення безпекового механізму протидії загрозам підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства:

– критичний аналіз й обґрунтування основних положень щодо сутності загроз підвищенню рівня конкурентоспроможності промислового підприємства (ст. 139);

– впорядкування належним чином через сучасний метод, основних зовнішніх і внутрішніх загроз і врахуванням реалії сьогодення (п.р. 3.2), формування інформаційного підґрунтя для реалізації заходів уможливлення підтримати необхідний рівень безпеки та уникнути втрати конкурентних переваг (ст. 142–153).

3) розвиток теоретико-прикладних засад розроблення і вибору стратегії реалізації безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства:

– поєднання теоретичних засад створення стратегії із практичними аспектами здійснення безпекової діяльності в умовах українських промислових підприємств (п.р. 3.2);

– створення матриці, застосування якої формує в суб'єктів безпеки цілісне уявлення про умови досягнення цілей стосовно забезпечення потрібного рівня конкурентоспроможності (ст. 168–170).

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. За результатами вирішення у дисертаційній роботі наукового завдання, що полягало в теоретичному обґрунтуванні і розробці методичних підходів для формування безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства сформульовано низку теоретико-методичних положень, висновків і рекомендацій, які характеризуються науковою новизною й свідчать про конкретний особистий внесок автора у розвиток теорії та практики менеджменту та безпекознавства. Відповідно поставлене завдання виконане повною мірою, узгоджуються з метою та змістом роботи.

Методологічна основа дослідження детермінована специфікою досліджуваної теми. Отримання результатів дослідження стало можливим у зв'язку із застосуванням системного підходу, у межах якого застосовано такі методи як: індукції та дедукції, порівняння і систематизації, аналізу та синтезу, анкетування та експертного аналізу, моделювання та морфологічного аналізу, системного аналізу і теорії графів. Здобувач вправно продемонстрував володіння методологією наукової діяльності.

Наукове та практичне значення результатів дослідження. Здобувач у своїй дисертаційній роботі представив результати дослідження, які сприяють формуванню безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства. Окрім цього, викладені наукові положення мають цінність для розвитку теорії та практики менеджменту. Результати дослідження Щадила М. І. уможливають підвищення рівня ефективності в проведенні оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства; розробленню і реалізації механізму протидії основним загрозам; удосконаленню підходу до побудови стратегії реалізації безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства.

Теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації та інші результати наукових досліджень, викладені в дисертаційній роботі, були безпосередньо використані наступними підприємствами: ПАТ «Концерн-Електрон» (довідка про впровадження №4/448 2022 року), ТзДВ Страхова компанія ГАРДІАН (акт про впровадження від 02.08.2023), ТзОВ Веста Енерджі (акт про впровадження № 24.07-1 від 24.07.2023).

Результати наукових розробок застосовуються в освітньому процесі Львівського державного університету внутрішніх справ у процесі вивчення

навчальних дисциплін «Безпека організації», «Сучасні концепції управління та економічного розвитку», «Теорія і методологія безпеки соціально-економічних систем», «Управлінсько-безпекове консультування», «Безпековоорієнтоване управління інноваціями» (акт про впровадження № 45 від 26.10.2022).

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Під час вивчення змісту дисертації та наукових праць здобувача фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Використання ідей, суджень, цитування інших авторів супроводжуються посиланнями на їхні праці.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Враховуючи високий рівень обґрунтованості, теоретичних та методичних положень, як і будь-яке ґрунтовне дослідження, дисертація Щадила М. І. не позбавлена дискусійних моментів, до числа яких можна віднести:

1. В межах першого розділу, в підрозділі 1.3 було представлено теоретичну модель підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства із застосуванням безпекового механізму, але в той же час, доцільно було більш чітко визначити місце безпекових аспектів в даній моделі (ст. 70).

2. Здобувач сформував таблиці 1.11 та 1.12 на яких, зображено результати проведеного SWOT і PEST аналізу промисловості України за останні п'ять років. Проте, вважаю, плавний перехід до вибору промислового сектору економіки та проблем забезпечення безпеки був недостатньо обґрунтований. Доцільно було би розширити цей аспект (ст. 67–68).

3. В межах підрозділу 2.1, рішення здобувача розглядати й аналізувати стан діяльності промислових підприємств потребує чіткішого пояснення та доведення важливості даного сектору економіки в розрізі проведеного дисертаційного дослідження.

4. В другому розділі, на рис. 2.8. (ст. 90) автором сформовано діаграму проблемних сполучень, внаслідок аналізу стану діяльності промислових підприємств України. Однак, цю діаграму слід було розширити роз'ясненням на предмет її особливості саме для промислового сектору економіки і відмінності від інших.

5. На рис 2.9 (ст. 99) дисертант представив модель оцінювання рівня конкурентоспроможності промислового підприємства. Сформовану модель доцільно було охарактеризувати, також, з безпекової точки зору та визначити її місце в рамках формування безпекового механізму.

Проте, висловлені дискусійні питання не знижують загальну позитивну оцінку роботи, а радше слугують рекомендаціями для подальших наукових пошуків.

Загальний висновок. Аналіз дисертації та опублікованих праць Щадила М. І. дає підстави зробити висновок, що зазначене дослідження є завершеною кваліфікаційною науковою працею. У дисертаційній роботі отримано нові науково-обґрунтовані результати, які є актуальними, містять наукову новизну, мають теоретичне й практичне значення та дали змогу автору концептуально вирішити наукове завдання, яке полягає в теоретичному обґрунтуванні і розробці методичних підходів для формування безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства.

Дисертаційна робота Щадила М. І. виконана в рамках міждисциплінарної освітньо-наукової програми «Економічна безпека соціально-економічних систем» і за змістом відповідає спеціальностям 073 «Менеджмент», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а сам автор Щадило Максим Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Завідувач кафедри фінансів та обліку
Львівського державного
університету внутрішніх справ
доктор економічних наук, професор

Степан МЕЛЬНИК

